

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 11 november 2015

Mål nr

B 410-15

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPARTER

1. LV

Ombud och offentlig försvarare: Advokat DH

2. FH

Offentlig försvarare: Advokat TO

Offentlig försvarare genom substitution: Advokat DM

3. SH

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SG

4. AT

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JG

5. DJ

Ombud och offentlig försvarare: Advokat KM

6. SS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat OS

SAKEN

Straffmätning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2014-12-19 i mål B 5291-14

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut i fråga om påföljd för LV, FH, SH, AT, DJ och SS.

DH ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av LV i Högsta domstolen med 42 204 kr. Av beloppet avser 26 691 kr arbete, 6 573 kr

tidsspillan, 500 kr utlägg och 8 440 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

TO ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av FH i Högsta domstolen med 29 975 kr. Av beloppet avser 22 785 kr arbete, 1 195 kr tidsspillan och 5 995 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

SG ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av SH i Högsta domstolen med 26 003 kr. Av beloppet avser 18 879 kr arbete, 1 793 kr tidsspillan, 130 kr utlägg och 5 201 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

JG ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AT i Högsta domstolen med 37 030 kr. Av beloppet avser 27 342 kr arbete, 3 286 kr tidsspillan, 230 kr utlägg och 6 172 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

KM ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av DJ i Högsta domstolen med 27 534 kr. Av beloppet avser 20 832 kr arbete, 1 195 kr tidsspillan och 5 507 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

OS ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av SS i Högsta domstolen med 29 027 kr. Av beloppet avser 20 832 kr arbete, 2 390 kr tidsspillan, och 5 805 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen dömer LV, FH, SH, AT, DJ och SS till längre fängelsestraff än vad hovrätten har bestämt.

LV, FH, AT och DJ har motsatt sig riksåklagarens yrkande och begärt att fängelsestraffet sätts ned.

SH och SS har motsatt sig riksåklagarens yrkande.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 3.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. Hovrätten har dömt LV för grovt narkotikabrott, dopningsbrott och vapenbrott till fängelse i sju år, FH för grovt narkotikabrott, narkotikabrott och vapenbrott till fängelse i fem år och sex månader, SH för grovt narkotikabrott till fängelse i tre år och tre månader, AT för grovt narkotikabrott till fängelse i tre år och sex månader, DJ för grovt narkotikabrott, narkotikabrott och dopningsbrott till fängelse i två år och tio månader samt SS för narkotikabrott till fängelse i ett år och fyra månader.
2. Vid straffmätningen beaktade hovrätten – liksom tingsrätten hade gjort – utöver brottslighetens straffvärde att de sex tilltalade hade varit berövade

friheten som häktade med restriktioner i omkring ett år. Med tillämpning av 29 kap. 5 § första stycket 8 (nu 9) brottsbalken kompenserade hovrätten därför var och en av dem med två månaders strafftid. Därutöver tillkom enligt hovrätten för LVs, FHs och SHs del viss ytterligare kompensation för den fortsatta häktningen utan restriktioner. När det gäller SH beaktades även att han hade haft reseförbud.

3. Högsta domstolen har, med utgångspunkt i hovrättens bedömning av brottens straffvärde, meddelat prövningstillstånd endast i frågan om hur påföljden ska bestämmas. Frågan är om de tilltalade ska dömas till kortare fängelsestraff än vad brottens straffvärde motiverar på grund av att de har varit anhållna och häktade i målet, varav merparten av tiden med restriktioner, trots att frihetsberövandena ska räknas av enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. (strafftidslagen).

Häktning med restriktioner

4. Rätten kan med stöd av 24 kap. 5 a § rättegångsbalken besluta att en häktad får underkastas inskränkningar i rätten till kontakt med omvärlden. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning.

5. Enligt 6 kap. 2 § häkteslagen (2010:611) får restriktionerna avse rätten att placeras tillsammans med andra intagna, att vistas i gemensamhet och att ta emot besök. Restriktionerna får vidare avse rätten att följa vad som händer i omvärlden, att inneha tidningar, att kommunicera med andra elektroniskt och

att sända och ta emot försändelser. En fråga om restriktioner prövas enligt 3 § av undersökningsledaren eller åklagaren och ska omprövas så ofta det finns anledning till det. Den som är häktad har också rätt att begära rättens prövning av de meddelade restriktionerna. Som en allmän princip gäller att restriktioner får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden; om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Avräkning av häktningstid

6. Bestämmelser om avräkning av häktningstid finns i 19 a § strafftidslagen. Ett frihetsberövande som överstigit 24 timmar ska anses som tid under vilken ett utdömt fängelsestraff har verkställts i anstalt. Sådana frihetsberövanden varigenom någon varit anhållen eller häktad ska alltså räknas av från fängelsestraffet när verkställigheten av straffet ska ske.

7. Avräkning enligt strafftidslagen är obligatorisk och görs endast utifrån tiden för det aktuella frihetsberövandet. Vid avräkningen beaktas inte om den dömden har varit underkastad restriktioner.

Tillämpningen av 29 kap. 5 § brottsbalken

8. Påföljdssystemet är i huvudsak orienterat kring principerna om proportionalitet och ekvivalens. Grundtanken är att lika svåra brott ska tilldelas lika stränga straff. Utgångspunkten är därför den samlade brottslighetens straffvärde.

9. Vid straffmätningen ska rätten dock enligt 29 kap. 5 § brottsbalken i skälig omfattning även ta vissa billighetshänsyn som anges i nio punkter i

paragrafens första stycke. Samtliga dessa omständigheter är hänförliga till den tilltalades person eller handlande efter brottet, t.ex. att den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde (första stycket 2) eller att den tilltalade förorsakas men vid ett avskedande på grund av brottet (första stycket 7). Paragrafen, som alltså är ett avsteg från de grundläggande principerna för påföljdssystemet, är avsedd att tillämpas med försiktighet så att den inte medför risker för en oenhetlig praxis eller sociala orättvisor vid straffmätningen (se prop. 1987/88:120 s. 90).

10. Enligt den avslutande och allmänt hållna bestämmelsen i 29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken ska rätten i skälig omfattning beakta också andra omständigheter som påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar. Under den punkten faller en del situationer som är mindre vanliga och därför inte har närmare specificerats. Rätten har sålunda möjlighet att ta skälig hänsyn till andra omständigheter än de uppräknade. Det ska dock röra sig om omständigheter som i princip ska vara likvärdiga med eller lika tungt vägande som de omständigheter som nämns i första stycket 1–8. Även här ska omständigheten vara hänförlig till den tilltalades person eller ha inträffat efter brottet.

11. Bestämmelsen i 29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken kan tillämpas även i fråga om straffprocessuella tvångsåtgärder (jfr NJA 2003 s. 414 och NJA 2013 s. 321; jfr också avseende första stycket 8 prop. 2014/15:37 s. 28 f.). Mot bakgrund av regleringen i strafftidslagen krävs det emellertid att det föreligger omständigheter i det enskilda fallet av särskild tyngd för att ett frihetsberövande, som räknas av mot ett utdömt fängelsestraff, ska kunna beaktas också som ett billighetsskäl enligt 29 kap. 5 §.

12. Som utgångspunkt bör det inte med tillämpning av 29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken tas hänsyn till att den tilltalade har varit frihetsberövad i målet, inte heller till att en häktningstid har varit anmärkningsvärt lång. Däremot kan det i vissa situationer vara motiverat att beakta just den omständigheten att frihetsberövandet har varit förenat med restriktioner. Långvariga restriktioner i möjligheten till samvaro med andra människor medför svåra psykiska och fysiska påfrestningar. Ifall den tilltalade under lång tid – i flera månader – har varit underkastad restriktioner som inneburit isolering från andra, framstår det som obilligt att inte ta hänsyn till detta men när straffet bestäms. Vid den bedömningen saknar det betydelse att behovet av restriktionerna i och för sig inte kan ifrågasättas.

Bedömningen i detta fall

13. Enligt hovrätten motsvarar straffvärdet för LVs brottslighet drygt sju års fängelse, för FHs brottslighet mellan fem och ett halvt och sex års fängelse, för SHs brottslighet drygt tre och ett halvt års fängelse, för ATs brottslighet fyra års fängelse, för DJs brottslighet tre års fängelse och för SSs brottslighet ett och ett halvt års fängelse.

14. Samtliga sex tilltalade har i målet varit häktade med restriktioner i omkring ett år. Restriktionerna har i praktiken inneburit att de under den tiden har hållits isolerade från samvaro med andra. Med tillämpning av 29 kap. 5 § första stycket 9 brottsbalken bör denna omständighet beaktas vid straffmätningen på så sätt att fängelsestraffets längd sätts ned med skäliga två månader för var och en av dem. Vidare ska i fråga om SH beaktas det reseförbud som meddelades för honom, och för AT förlust av taxilegitimation. Hänsyn ska däremot inte tas enligt 29 kap. 5 § till den fortsatta häktningstid utan restriktioner som LV, FH och SH genomgick.

15. Även om häktningstiden utan restriktioner inte ska beaktas som ett billighetsskäl enligt 29 kap. 5 § brottsbalken, bör – med utgångspunkt i hovrättens bedömning av straffvärdet – påföljden för samtliga sex tilltalade bestämmas i enlighet med hovrättens dom.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz, Ingemar Persson och Dag Mattsson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Charlotte Edvardsson